

„Ty jsi vzala od velebného pána něco do zástavy? Prokristapána, mám chuť dát ti jednu pěstí! Jdi a honem mu jej vrať. Aby tě čert vzal. A dej si podruhé pozor! Kdyby něco chtěl a kdyby to byl třeba náš osel nebo něco jiného, ne abys řekla ne!“

Bručící Belcolore se zdvihla, šla k truhlici, vytáhla plášť, dala ho kostelníkovi a pravila:

„Řekni velebnému pánovi, že mu vzkazují, že už nikdy, jak je Pánbůh nade mnou, nebude třít omáčku v mém moždíři, neboť mi tím žádnou čest neprokázal.“

Kostelník odešel s pláštěm a vyřídil velebnému pánovi vzkaz; farář se tomu dal do smíchu a řekl:

„Až ji uvidíš, řekni jí, když ona mi nepůjčí moždíř, že já ji zase nepůjčím paličku, takže nepochodí ani ona.“

Bentivegna myslel, že jeho žena tak mluvila proto, že ji vyplísnil, a víc se o věc nestaral. Belcolore se však s velebným pánem hněvala a nemluvila s ním až do vinobraní. Potom však – když jí farář pohrozil, že ji uvrhne do tlamy pekelné — dostala strach a pomocí moštu a teplých kaštanů se s ním smířila; a oba si pak ještě mnohokrát spolu popřáli.

Farář se místo těch pěti lir postaral, aby měla nově natřený cimbál a u něho zvoneček, takže byla spokojena.

PŘÍBĚH TŘETÍ

Calandrino, Bruno a Buffalmacco jdou k Mugnonu hledat heliotrop a Calandrino má za to, že jej našel; vrátí se tedy domů obtěžkán kamením, za což mu manželka dělá kázání, a on, dopálen tím, jí natluče. Vypravuje pak svým druhům to, co oni znají lépe než on.

Když skončil Pamfilo příběh, jemuž se paní tolik nasmály, že už nemohly, přikázala královna Elise, aby pokračovala, a ta ještě s úsměvem na tváři začala vyprávět.

Nevím, líbezná paní, zda vyvolám svým neméně pravdivým jako rozmarným příběhem tolik smíchu, kolik ho vyvolal svým příběhem Pamfilo; pokusím se však o to.

Není tomu ještě příliš dávno, co v našem městě, oplývající

vždy rozličnými mravy a nezvyklými lidmi, žil malíř jménem Calandrino, člověk prostý a podivuhodných zvyků, jenž většinu času strávil s dvěma jinými malíři, z nichž jeden se jmenoval Bruno a druhý Buffalmacco; byli to velcí milovníci šprýmů, protřelí a mazaní přitom, a s Calandrinem se stýkali proto, že měli náramné povražení z jeho prostoduchosti a návyků.

V té době žil ve Florencii také chytrý a bystrý mladík, jehož veškeré počínání bylo obdivuhodně milé a jenž se jmenoval Maso del Saggio. Ten jednou zaslechl cosi o Calandrinově prostoduchosti a rozhodl se, že mu ztropí nějaké čtveráctví nebo že mu namluví nějaký nesmysl a sám se tím pobaví.

Jednoho dne ho náhodou zastihl v kostele svatého Jana, a když viděl, jak si pozorně prohlíží malby a řezby na tabernakulu, které bylo ve zmíněném kostele umístěno krátký čas předtím, usoudil, že se mu naskytlo vhodné místo i čas k provedení jeho záměru. Pověděl jednomu svému druhu, co zamýšlí udělat, načež se oba postavili poblíže místa, kde seděl osamělý Calandrino, a dělajíce, jako by ho neviděli, začali si spolu povídat o účinnosti různých kamenů, o čemž Maso mluvil velmi přesvědčivě, protože byl věhlasným a výtečným klenotníkem.

Calandrino během tohoto rozhovoru začal natahovat uši, za chvíli se zvedl, a když slyšel, že nejde o nic soukromého, přidal se k nim, což bylo právě vhod Masovi náramně; a jak tak pokračoval dál ve svých řečech, Calandrino se ho zeptal, kde se tyto kameny, které mají takové účinky, vyskytují.

Maso mu odpověděl, že nejvíc takových kamenů je v Masopoušti, zemi Basků, v krajině zvané Hejsasa, kde se vinná réva přivazuje jitrnicemi a husa stojí denár, k čemuž je house nádavkem; tam prý je také celá hora z nestrouhaného parmezánského sýra, na níž bydlí lidé, kteří nedělají nic jiného než makarony a masové knedlíčky, vaří je v polévce z kapounů a pak je házejí dolů, takže čím víc si jich kdo nachytá, tím víc jich má. Opodál pak teče řeka toho nejlepšího bílého sladkého vína, v němž není ani kapka vody.

„Ach,“ zvolal Calandrino, „to je ale krásná krajina! Pověz mi však – co tam dělají s těmi vařenými kapouny?“

Maso odvětil:

„Ty všechny snědí Baskové.“

„Tys tam někdy byl?“ zeptal se Calandrino.

„Jestli jsem tam někdy byl!“ odpověděl Maso. „Ovšemže jsem tam byl a ne jednou. Tisíckrát.“

Tu děl Calandrino:

„A kolik je to mil odtud?“

Maso odpověděl:

„Mil to bude na tisíc, cesta nestojí tam za nic.“

Tu pravil Calandrino:

„Tak to tedy musí být dál, než jsou Abruzzi?“

„Tak jest,“ odpověděl Maso, „a ještě kousek dál.“

Když hlupák Calandrino viděl, že Maso říká tyto věci s vážnou tváří a ani se neusmívá, věřil tomu všemu jako nějaké samozřejmé pravdě a měl to za tak pravdivé, že řekl:

„To je na mne příliš daleko. Kdyby to bylo blíže, říkám ti, že bych se tam jednou šel s tebou podívat, jak ty makarony dělají kotrmelce, a pořádně bych si jimi nacpal panděro. Ale řekni mi, buď tak laskav, vyskytují se v těch krajích také nějaké drahé kameny?“

Maso mu na to odpověděl:

„Ovšem, vyskytují se tam dva druhy převelice cenných kamenů. Jeden druh, to jsou kameny ze Settignana a z Montisci, které mají tu sílu, že dělají ze zrna mouku, když se z nich stanou mlýnské kameny. Proto se tam v těch krajích říká, že od Boha je milost a od Montisci mlýnské kameny, ale u nás je těch mlýnských kamenů tolik, že si jich málo ceníme, jako oni zas si neváží smaragdů, z kterých je tam větší hora než Morello, a ta září spánembohem i o půlnoci. Kdyby někdo dovedl tyto mlýnské kameny upravit a vsadit je do prstenů, než je provrtají, a donesl je pak sultánovi, věz, že by od něho dostal, co by si přál. Druhý druh je kámen, kterému my klejnotníci říkáme heliotrop; to je kámen, který má velikou moc, neboť kdo jej nosí u sebe, nemůže být, pokud jej drží – nikým spatřen, kde není.“

Tu Calandrino pravil:

„To je tedy veliká moc. A kdepak se takové kamení vyskytuje?“

Maso mu odpověděl, že kdysi je nacházivali u Mugnonu.

A tu Calandrino:

„A jak je velký takový kámen? A jakou má barvu?“

Maso odvětil:

„Takový kámen má různou velikost, některý je větší, některý menší. Ale všechny jsou takřka černé barvy.“

Calandrino si to všechno zapamatoval, dělal, jako by měl cos jiného na práci, rozloučil se s Masem a rozhodl se, že bude onen kámen hledat; umínil si však, že nic neudělá dřív, dokud o tom nevědomej Bruna a Buffalmarca, které měl obzvláště rád. Začal po nich tedy hned pátrat, aby s ním šli bez meškání hledat a dřív, než se do toho pustí někdo jiný – a tak strávil celý zbytek rána hledáním přátel.

Když minula devátá hodina, vzpomněl si konečně, že Bruno a Buffalmarca pracují v klášteře řeholnic z Faenzy, a třebaže bylo převeliké parno, nechal všeho a hnal se za nimi skoro úprkem. Když je zavola, takto k nim promluvil:

„Přátelé, uvěříte-li mi, můžeme se stát nejbohatšími lidmi ve Florencii, neboť jsem slyšel od důvěryhodného člověka, že v Mugnonu se vyskytuje jistý kámen, který způsobuje, že nikým nemůže být spatřen ten, kdo ho nosí při sobě; soudím proto, že bychom ho měli jít bez meškání hledat, než tam půjde někdo jiný. Určitě kámen najdeme, protože ho znám, a až ho budeme mít, uděláme pouze to, že ho strčíme do váčku, půjdeme k pultům směnárníků, kteří jsou vždycky samé groše a zlatáky, jak víte, a připravíme je, o kolik budeme chtít, aniž nás někdo spatří. Tak můžeme rychle zbohatnout a nebudeme už muset celé dny mazat zdi jako hlemýždi.“

Když Bruno a Buffalmarca vyslechli tato slova, dali se v duchu do smíchu; nicméně dívající se na sebe dělali, jako by se tuze divili, a chválili Calandrinovu radu. Buffalmarca se pouze tázal, jak se ten kámen jmenuje. Calandrino byl však z hloupého těsta, a tak se mu jméno kamene vykouřilo z hlavy; proto odvětil:

„Co je nám po jménu? Jen když víme, jakou má moc! A podle mého bychom měli jít hned hledat a nestát tady.“

„Dobrá,“ řekl Bruno, „a jak má vypadat ten kámen?“

Calandrino pravil:

„Má jakoukoli podobu a velikost, ale každý je skoro černý. Podle mého musíme tedy sbírat všechny černé kameny, které uvidíme, dokud nepřijdeme na ten pravý. Neztrácejme proto čas a pojďme!“

Bruno však pravil:

„Teď počkej!“

A obrátiv se k Buffalmarcovi, dodal:

„Podle mého má Calandrino pravdu, ale myslím, že tahle hodina není k hledání příhodná, protože slunce stojí vysoko, svítí do Mugnonu a tím všechno kamení osušuje, takže kameny tam teď vypadají jako bílé, ačkoli ráno, než je slunce osušilo, byly černé; krom toho je také u Mugnonu z různých příčin mnoho lidí, protože je všední den, a kdyby nás viděli, mohli by uhodnout, co tam jdeme dělat. Možná že by také začali hledat, čímž by se kámen mohl dostat do rukou jim a my bychom pro zbytečný spěch ostrouhali kolečka. Nevím, jak vy, ale já myslím, že bychom se do toho měli dát ráno, kdy lze snadno rozeznat černé kameny od bílých, a ve sváteční den, kdy nás tam nikdo neuvidí.“

Buffalmarca pochválil Brunovu radu, a když s tím souhlasil

i Calandrino, dohodli se, že příští neděli zrána půjdou hledat ten kámen všichni tři společně. Calandrino je však pro všechno na světě prosil, aby o tom nikde nemluvili dočista s nikým, protože i on se to dověděl jako tajemství. A když jim tohle pověděl, řekl jim ještě i to, co slyšel o kraji Hejsasa, a zapřísahal se a tvrdil, že je to tak, jak říká.

Když je Calandrino opustil, umluvili se Bruno a Buffalmacco mezi sebou, co všechno by měli v téhle věci podniknout, a Calandrino pak toužebně očekával nedělní ráno. Když nadešlo, vstal už za svítání, zavolal druhy a všichni tři se vydali branou svatého Galla k Mugnonu; tam sešli k řečišti a začali hledat kámen.

Calandrino kráčel vpředu, protože byl nejlačnější, a hbitě skákal hned sem a hned zas tam, a když někde spatřil černý kámen, vrhl se naň, sebral ho a strčil za řadra. Jeho druzi šli za ním a zdvihli nějaký kámen jen čas od času; Calandrino však, ač ušel jen kousek cesty, měl už za řadry plno kamení. Zdvihl si proto cíp suknice, jež nebyla nikterak úzká, přivázal si ji pevně ke koženému opasku a tím si vytvořil veliký ranec, který měl zanedlouho plný. Proto si za chvíli udělal podobný ranec i z pláště a i ten napěchoval kameny.

Když Bruno a Buffalmacco viděl, jaký má Calandrino náklad, a ježto se také přiblížila hodina jídla, řekl Bruno Buffalmaccovi, jak se předtím umluvili:

„Kdepak je Calandrino?“

Buffalmacco, ač viděl Calandrina před sebou, se začal točit kolem dokola, rozhlížel se chvíli sem a tam a pak odvětil:

„Nevím, ale před chvílkou byl přece před námi.“

Bruno řekl:

„To je pěkné nadělení. Mně se zdá, že už dozajista sedí v této chvíli doma, obědvá si a nás tady nechal jako blázný hledat v Mugnonu černé kameny.“

„Hezky to provedl,“ řekl Buffalmacco. „Ztropil si z nás šprým a nechal nás tu, protože jsme byli tak hloupí, že jsme mu uvěřili. Podívej se, copak by byl někdo tak praštěný jako my a uvěřil, že v Magnonu lze najít takový kámen, který má takovou moc?“

Calandrino vyslechl, o čem je řeč, a usoudil, že se mu už onen kámen dostal do rukou a že způsobuje, že ho Bruno a Buffalmacco nevidí, ačkoli je hned vedle nich.

I dostal tak nesmírnou radost z toho štěstí, že neřekl ani slovo, a usmyslil si, že se ihned vrátí domů; obrátil proto své kroky a vydal se na zpáteční cestu.

Když to spatřil Buffalmacco, řekl Brunovi:

„Co budeme dělat? Nepůjdeme taky?“

Bruno mu odvětil:

„Pojďme, ale přísahám Bohu, že Calandrino mě už nedoběhne. A kdybych ho tu měl v ruce, jako jsem ho měl celé dopoledne, praštil bych ho tímhle oblázkem do paty, že by na svou taškařici vzpomínal aspoň měsíc.“

To říci, rozpřáhnout se a udeřit Calandrina oblázkem do paty bylo dílem okamžiku.

Calandrina to zabořilo, zdvihl nohu do výšky, zahekal, ale pak zmlkl a šel dál.

Buffalmacco vzal rovněž jeden oblázek z těch, které nasbíral, a řekl Brunovi:

„Podívej se na ten oblázek, tím by se to praštilo Calandrinovi do zad.“

A hodili jej tak, že Calandrino dostal do zad pořádnou ránu.

Krátce a dobře kamenovali ho takto pod různými záminkami od Mugnonu až k bráně svatého Galla. Tam zahodili nasbírané kameny a na chvíli se zastavili u celnice, kde už byli předtím od nich zpraveni; i dělali, jako by Calandrina neviděli, nechali ho projít a pak se dali do náramného smíchu.

Calandrino došel bez zastávky až do svého domu, jenž stál poblíž Canto alla Macina. Náhoda šprýmu přála do té míry, že Calandrina celou cestu podél řeky a pak městem nikdo neoslovil – potkával ovšem málo lidí, neboť už byl skoro každý u oběda.

Tak vešel Calandrino se svým nákladem do svého domu.

V té chvíli však jako žena, jež slula monna Tessa, a byla to krásná a správná paní, stála náhodou nahoře na schodišti, a protože byla poněkud nazlobena, že je Calandrino dlouho pryč, začala mu dělat kázání a hurovat:

„Kudy tě čert nosil? Všichni lidé jsou už u oběda a ty teprve jdeš!“

Když Calandrino tohle uslyšel, seznal, že je viděn, a pln vzteku a roztrpčení spustil:

„Ach ty ženská ničemná, kde ses tu vzala? Vždyť by jsi mě zničila! Ale při víře Krista, já si to s tebou vyrovnám!“

Nato vběhl do své komnaty, složil tam hromadu kamení, kterou přinesl, rozlíceně se rozběhl na ženu, popadl jí za copy, srazil ji ke svým nohám a bil ji a kopal, co mu nohy stačily; a třeba prosila o slitování a spínala ruce, nenechal na ní vlas či kůstku zdravou.

Když se Bruno a Buffalmacco dost nesmáli s celníky u brány, vydali se zvolna v neveliké vzdálenosti za Calandrinem, takže když

přišli k jeho vratům, uslyšeli, jak zrovna usilovně vyplácí manželku. I začali se tvářit, jako by právě přišli, a zavolali Calandrino.

Calandrino, všecek zpocený, brunátný a supějící, přistoupil k oknu a poprosil je, aby šli k němu nahoru. Předstírali, že se trochu zlobí, vyšli nahoru a spatřili komnatu plnou kamení, v jednom koutě žalostně plačící, rozčuchanou, potřhanou paní Tessu s promodralými skvmami v opuchlém a potlučeném obličejí a v druhém sedícího Calandrino, jenž měl rovněž šat v nepořádku a dýchal jako znavený.

Když se trochu rozkoukali, děli:

„Co je tohle, Calandrino? Chceš stavět, že tu vidíme tolik kamení?“

A pak dodali:

„A co je s monnou Tössou? Zdá se, že jí natloukl – co to má znamenat?“

Calandrino byl však do té míry schvácený tíhou kamení a zuřivostí, s kterou zmlátil paní, jakož i žalem nad ztraceným štěstím, že nemohl popadnout dech, aby dal dohromady pár slov odpovědi. Buffalmacco proto začal znovu:

„Calandrino, jestliže ses kvůli něčemu hněval, nemusel jsi nás vodit za nos, jak jsi to udělal: ty nás s sebou vezmeš hledat drahocenný kámen, najednou neřekneš ani spánembohem, ani čert vás vem, a necháš nás u Mugnonu jako dva pitomce a jdeš si domů. To ti máme oba za zlé, ale říkám ti, že je to naposled, co jsi nám takový kousek provedl.“

Po těchto slovech se konečně Calandrino vzchopil a odvětil:

„Přátelé, nehoršete se, všechno to bylo jinak, než myslíte. Já nešťastník ten kámen našel, a chcete-li slyšet pravdu, poslouchejte: když jste mě poprvé jeden i druhý zavolali, byl jsem deset kroků od vás, a když jsem seznal, že tam chodíte a nevidíte mě, držel jsem se napřed a neustále jsem šel kousíček před vámi.“

Pak se jal od začátku až do konce vypravovat, co dělali a říkali, ukázal jim též, jaké rány mu způsobily oblázky na zádech a na patách, načež dodal:

„A říkám vám, že než jsem vstoupil do těchto vrat se všemi těmi kameny, jež tu vidíte, neoslovil mě jediný člověk, a vy sami dobře víte, jak bývají protivní a nepříjemní ti celníci, kteří chtějí všechno vidět; mimoto jsem cestou potkal mnoho kmotrů a přátel, kteří se obvykle pouštějí se mnou do hovoru a zvou mě na doušek. Když jsem konečně dorazil domů, objevil se přede mnou tenhle čert, tahle zlořečená ženská a ta mě spatřila; a protože ženské, jak víte, odnímají každé věci moc, stal jsem se nejnešťastnějším člověkem, já,

jenž jsem mohl o sobě říkat, že jsem nejšťastnější člověk ve Florencii. Proto jsem ji ztloukl, co mi ruce stačily, a nevím, jestli se udržím, abych jí nepodřezal žíly. Buď prokleta chvíle, kdy jsem tu ženskou poprvé užířel a kdy mi přišla do domu.“

A protože ho opět popadl vztek, chtěl znovu vstát a znovu se do ní pustit.

Buffalmacco a Bruno ho poslouchali, stavěli se, že jsou velmi udiveni, chvílemi potvrzovali, co Calandrino říká, a bylo jim přitom tak do smíchu, že div nepraskli; když však viděli, že se zuřivě zdvíhá a chystá se zmlátit ženu podruhé, chytili ho a zadrželi říkouce, že na tom nemá vinu jeho manželka, ale on, neboť měl ženě napřed říci, aby se střežila objevit se před ním dnešního dne, jestliže věděl, že ženy odnímají věcem moc. A řekli také, že o tuto obezřetost ho připravil sám Bůh, protože buď nechtěl Calandrinovi to štěstí dopřát, anebo to učinil proto, že Calandrino se v duchu chystal přelstít své druhy, jimž přece měl všechno povědět hned, jak kámen našel.

Pak po mnohém mluvení, a ne bez veliké námahy smířili Calandrino s jeho zmučenou paní, nechali ho trudit se v domě plném kamení a odešli.

PŘÍBĚH ČTVRTÝ

Probošt z Fiesoly miluje vdovu. Ona ho však ráda nemá a on domnívaje se, že spí s ní, spí s její služebnou, načež vdovini bratři způsobí, že probošta při tom přistihne biskup.

Když Elisa byla u konce se svým příběhem, jež vypravovala k velkému potěšení celé společnosti, obrátila se královna k Emilii a dala jí tak najevo, že si přeje, aby po Elise vypravovala ona; a Emilia neprodleně začala takto hovořit:

Uvědomuji si, statečné paní, že v mnoha příbězích bylo už ukázáno, jak faráři, mniši a všichni příslušníci duchovního stavu naléhají na naše srdce; aby se však nemohlo říci, že už není nic, co by se o nich dalo ještě povědět, zamýšlím vám vyprávět o jednom proboštovi, který mermomocí chtěl, aby ho jedna urozená paní chtěla